

PSIHOLOGIJA

YU ISSN 0048-5705

UDC 159.9

Vol. 55(3) 227–355

CONTENTS

THE MEDIATING ROLE OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PSYCHOLOGICAL CONTRACT AND PROFESSIONAL ENGAGEMENT <i>Sedat Alev</i>	227
THE ABILITY TO EXPERIENCE MIXED EMOTIONS IN CHILDREN AGED 5 TO 10 YEARS <i>Miljana Spasić Šnele & Mila Guberinić</i>	245
THE LIGHT AND THE DARK SIDE OF SOCIAL MEDIA USE: DEPRESSION, ANXIETY, AND EATING ATTITUDES AMONG ADOLESCENTS <i>Alois Ghergut, Alexandra Maftei, & Ana Nicoleta Grigore</i>	269
THE BODY-OWNERSHIP IS UNCONSCIOUSLY DISTORTED IN THE BRAIN: AN EVENT-RELATED POTENTIAL STUDY OF RUBBER HAND ILLUSION <i>Aitao Lu, Xuebin Wang, Xiuxiu Hong, Tianhua Song, Meifang Zhang, & Xin Huang</i>	297
THE TIME, THE PATH, ITS LENGTH AND STRENUOUSNESS IN MAZE LEARNING <i>Senka Kostić & Oliver Tošković</i>	313
EVENT-RELATED POTENTIALS REVEAL EARLY VISUAL-TACTILE INTEGRATION IN THE DEAF <i>Siyi Liu, Aitao Lu, Haiping Tian, Yuexin Cai, Meifang Zhang, Tianhua Song, Guisheng Chen, & Dianning Qu</i>	329

Medijaciona uloga psihološkog blagostanja u odnosu između psihološkog ugovora i posvećenosti poslu

Sedat Alev

Ministry of National Education, Turkey

U ovoj studiji je korišćeno strukturalno modelovanje da bi se ispitala veza između psihološkog ugovora, psihološkog blagostanja i posvećenosti poslu. U uzorak je bilo uključeno 416 nastavnika koji su izabrani metodom neproporcionalnog klsterskog uzorkovanja iz osnovnih i srednjih škola u Turskoj. Za ispitivanje odnosa između varijabli korišćena je analiza medijacije u okviru strukturalnog modelovanja i butstrep (eng. bootstrap) metoda. Rezultati su pokazali da psihološki ugovor ostvaruje uticaj na posvećenost poslu kako direktno, tako i indirektno, preko psihološkog blagostanja. Način na koji nastavnici opažaju psihološki ugovor predstavlja važnu varijablu koja oblikuje njihovo psihološko blagostanje i posvećenost poslu. Shodno tome, uprave škola bi trebalo da zadovolje ova očekivanja i pokažu stavove i ponašanja koji će ohrabriti nastavnike da aktivno učestvuju u donošenju odluka koje se tiču škole, povećavajući na taj način njihovu posvećenost poslu.

Ključne reči: nastavnici, psihološki ugovor, psihološko blagostanje, posvećenost poslu.

Sposobnost doživljavanja pomešanih osećanja kod dece uzrasta od pet do deset godina

Miljana Spasić Šnele i Mila Guberinić

Departman za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu, Srbija

Glavni cilj ovog istraživanja je bio da se ispita sposobnost za verbalno izražavanje doživljenih alocentričnih pomešanih osećanja na uzorku od 60 dece uzrasta od 5 do 10 godina podeljenih u tri uzrasne grupe – grupu dece predškolskog uzrasta, dece drugog i grupu dece četvrtog razreda. Pet kratkih video klipova iz animiranog filma “Dambo” gde protagonista doživljava pomešana osećanja su korišćeni kao stimulus materijal u ovom istraživanju, a nakon toga je rađen intervju sa decom, dok su njihovi roditelji popunjavali upitnik emocionalne inteligencije u cilju procene dečije empatije. Rezultati pokazuju razvojnu progresiju dečije sposobnosti za doživljavanje pomešanih osećanja – učenici četvrtog razreda su bili uspešniji od preostale dve grupe mlađe dece. Uzrast se izdvojio kao statistički značajan prediktor doživljavanja pomešanih osećanja, što nije bio slučaj sa empatijom. Polne razlike u doživljavanju pomešanih osećanja nisu nađene, ali jeste razlika u dinamici razvoja ove sposobnosti među polovima. Nalazi su interpretirani iz razvojno-kognitivne perspektive prema kojoj se sposobnost za integraciju osećanja suprotnih valenci, kao dva konceptualno različita skupa predstava, formira sa uzrastom.

Ključne reči: emocionalni razvoj, pomešana osećanja, empatija, deca

Svetla i tamna strana upotrebe društvenih mreža: depresija, anksioznost i stavovi prema ishrani kod adolescenata

Alois Ghergut, Alexandra Maftai, & Ana Nicoleta Grigore

“Alexandru Ioan Cuza” University, Iasi, Romania

U ovoj studiji smo istraživali veze između aktivnosti na društvenim mrežama, stavova prema ishrani, anksioznosti i depresije među adolescentima. Sprovedena je transferzalna studija. Uzorak su činila 532 adolescenta muškog i ženskog pola uzrasta od 12 do 15 godina ($M = 13.55$, $SD = 0.90$) iz istočne Rumunije. Koristili smo tri različita modela puta da bismo istražili ove odnose na uzorku u celini, kao i pojedinačno u grupama onih koji su rizični za poremećaj ishrane ($n = 134$), i onih koji nisu ($n = 398$). Rezultati ukazuju da su depresivni i anksiozni simptomi delimični medijatori veze između upotrebe društvenih mreža i stavova prema ishrani na uzorku u celini i poduzorku onih koji nisu rizični za poremećaje ishrane, ali ne i u grupi onih koji su rizični za poremećaje ishrane. Kada je kontrolisan efekat pola, upotreba društvenih mreža se pokazala parcijalnim medijatorom odnosa između anksioznih i depresivnih simptoma i stavova prema ishrani na uzorku u celini i u grupi onih koji nisu skloni poremećajima ishrane i potpunim medijatorom u grupi onih koji su skloni poremećajima ishrane. Kod adolescenata sa simptomima koji ukazuju na mogući poremećaj ishrane, upotreba društvenih mreža se čini da ima protektivan efekat u odnosu na grupu onih koji nisu rizični za poremećaje ishrane. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da upotreba društvenih mreža može da poveća šanse za razvijanje nezdravih stavova prema ishrani kod adolescenata koji nisu rizični za nastanak poremećaja ishrane, ali da istovremeno može da ima zaštitnu (umesto štetne) ulogu za adolescente koji već imaju ove simptome. Rezultati su diskutovani imajući u vidu kliničke i praktične implikacije za fizičko i mentalno zdravlje adolescenata, naročito za vreme pandemije COVID–19, kao i potencijalno protektivnu ulogu upotrebe socijalnih medija za adolescente koji imaju simptome poremećaja ishrane.

Ključne reči: adolescent, stavovi prema ishrani, poremećaji ishrane, društvene mreže, depresija, anksioznost

Vlasništvo nad telom je nesvesno iskrivljeno u mozgu: studija iluzije gumene ruke na osnovu događajima evociranih potencijala

Aitao Lu^{1,2,3}, Xuebin Wang^{1,2,3}, Xiuxiu Hong⁴, Tianhua Song^{1,2,3}, Meifang Zhang^{1,2,3}, and Xin Huang^{1,2,3}

¹Key Laboratory of Brain, Cognition and Education Sciences,
Ministry of Education, China

²School of Psychology, Center for Studies of Psychological Application, China

³Guangdong Key Laboratory of Mental Health and Cognitive Science,
South China Normal University, China

⁴Center for faculty development and educational assessment, Shantou University, China

Mnoge studije su ukazale da mulitsenzorna integracija vizuelnih, taktilnih i proprioceptivnih informacija odozdo naviše može da iskrivi naš osećaj vlasništva nad telom stvarajući iluziju gumene ruke (eng. rubber hand illusion, RHI). Ima manje dokaza o tome kada i kako se ovaj osećaj iskrivljuje u mozgu za vreme pomenute iluzije. Da bismo ispitali da li se efekti ove iluzije pojavljuju pre dejstva pažnje, na ranom stadijumu obrade pratili smo komponentu negativnosti vizuelnog neslaganja (eng. visual mismatch negativity (vMMN) component), odnosno indeks automatske detekcije devijacija. Ispitanici su najpre radili zadatak koji je trebao da izazove javljanje iluzije gumene ruke u sinhronom ili asinhronom okruženju, a nakon toga završavali pasivni vizuelni zadatak pronalaženja “uljeza” (eng. visual oddball task) u kojem stimulusi koji su se razlikovali od ostalih u nizu nisu bili povezani sa pomenutim zadatkom. Dobijena je statistički značajna interakcija između devijacije (toga da li je učesnicima u istraživanju izlagana gumena ruka koja se vidno razlikovala po boji od ruke ispitanika ili “standardna” gumena ruka koja je po boji slična pravoj ruci ispitanika) i grupe (sinhrona ili asinhrona grupa). U asinhronoj grupi se pokazalo jasno neslaganje i u komponenti vMMN i u N2 komponenti koja je takode praćena, dok je u sinhronoj grupi ovaj efekat utvrđen samo za N2 komponentu. Rezultati pokazuju da se, nakon izazivanja iluzije gumene ruke, integracija odozdo-naviše može dobiti u ranoj fazi senzorne obrade, pre javljanja obrade odozgo-naniže, što ukazuje na prioritet koji obrada odozdo-naviše ima nakon javljanja iluzije gumene ruke. Ovo ukazuje na mehanizam kojim se percepcija vlasništva nad telom nesvesno iskrivljuje u mozgu.

Ključne reči: iluzija gumene ruke, vlasništvo nad telom, negativnost vizuelnog neslaganja, događajima evocirani potencijali

Vreme, put, dužina i težina puta u učenju lavirinta

Senka Kostić¹ i Oliver Tošković²

¹ Departman za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Prištini
sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, Srbija

² Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Beogradu, Srbija

Prethodni nalazi pokazuju da pacovi u lavirintu imaju tendenciju da biraju najkraći put do hrane. Međutim, nije jasno da li je ovaj izbor zasnovan samo na dužini staze ili i na nekim drugim faktorima. Cilj ovog eksperimenta je bio da se ispita koji faktori su glavni za ponašanje (miševa, prim. prev.) u lavirintu: dužina puta (duža ili kraća), vreme potrebno da se put pređe (duže ili sporije) ili napor potreban da se savlada put (manje ili više zahtevno). U eksperimentu je učestvovalo 40 miševa (u četiri grupe) koji su učili lavirint sa dve staze. Svaka grupa je bila samo u jednoj situaciji, a unutar svake situacije (svakog lavirinta, prim. prev.) smo držali jedan faktor konstantnim u obe raspoložive staze, dok su ostala dva faktora varirana. Jedino su u četvrtoj situaciji svi faktori bili jednaki. Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u preferenciji putanje u lavirintu između četiri ispitivane situacije. Preferencije su bile takve da su miševi uvek birali putanju koja zahteva manje napora (koju je lakše preći, prim. prev.).

Ključne reči: učenje lavirinta, kognitivne mape, dužina putanje u lavirintu, vreme izlaska iz lavirinta, napor potreban da se izađe iz lavirinta

Događajem evocirani potencijali otkrivaju rane vizeulno-taktilne integracije kod gluvih

Siyi Liu¹, Aitao Lu¹, Haiping Tian^{1,2}, Yuexin Cai^{3,4}, Meifang Zhang¹, Tianhua Song¹, Guisheng Chen^{3,4,5}, and Dianning Qu⁶

¹Key Laboratory of Brain, Cognition and Education Sciences, Ministry of Education, China; School of Psychology, Center of Studies of Psychological Application, and Guangdong Key Laboratory of Mental Health and Cognitive Science, South China Normal University, China

²Longshan High School of Zhongshan, China

³Department of Otolaryngology, Sun Yat-sen Memorial Hospital, Sun Yat-sen University, Guangzhou, China

⁴Institute of Hearing and Speech-Language Science, Sun Yat-sen University, Guangzhou, China

⁵Zhongshan School of Medicine, Sun Yat-sen University, Guangzhou, China

⁶School of Foreign Languages, Central South University, Changsha, China

U ovoj studiji je ispitivana vizuelno-taktilna perceptivna integracija kod gluvih i kod osoba normalnog sluha. Ispitanicima je predstavljena fotografija lica ili slika ovala u vizuelnom ili vizuelno-taktilnom režimu u zadatku učenja prepoznavanja. Događajem evocirani potencijali (eng. Event-related potentials; ERPs) su beleženi kada bi ispitanici prepoznali sliku lica ili ovala u fazi učenja. Snimci iz parijetalno-okcipitalne regije pokazuju da se slike lica praćene vibracijom bolje prepoznaju nego slike lica koje nisu praćene vibracijom, što je indikovano komponentama P1 i N170 i kod gluvih i kod osoba sa normalnim sluhom. Međutim, slike ovala praćene vibracijom se bolje prepoznaju nego slike ovala koje nisu praćene vibracijom u regiji N170 samo kod gluvih osoba. Obrnuti obrazac je utvrđen u temporalnoj regiji ukazujući da slike lica praćene vibracijom izazivaju manje pozitivnih događajem evociranih potencijala nego slike lica koje nisu praćene vibracije u obe regije za gluve (N170 i N300), ali se ovaj obrazac nije pojavio u istoimenim regijama kod ispitanika normalnog sluha. Rezultati ukazuju da multisenzorna integracija kroz vizuelni i taktilni modalitet uključuje fundamentalnije perceptivne regije nego što su to auditorne regije. Takođe, auditivna deprivacija ima esencijalnu ulogu u fazi perceptivnog kodiranja tokom multisenzorne integracije.

Ključne reči: gubitak sluha, vizuelno-taktilna interakcija, perceptivno enkodiranje, multisenzorna integracija, događajem evocirani potencijali